

PILOOTUURING

KUTSEÕPPEASUTUSTE I KURSUSE ÕPILASTE

EESTI KEELE TEADMISTEST JA OSKUSTEST

Kokkuvõte

Viivi Maanso

Uuringu eesmärgid ja korraldus

Saamaks ülevaadet 2003. aasta sügisel eri valdkondade kutseõppeasutustesse õppima asunud noorte teadmistest ja oskustest, käivitas Haridus- ja Teadusministeerium pilootuuringu, mille läbiviijaks määrati Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus. Uuringu eesmärgid: põhikoolist kutseõppeasutusse õppima asunud õpilaste teadmiste taseme väljaselgitamine sisseastumisel.

Eesti keele taset mõõtev test korraldati koolides 18. septembril 2003. Diagnoostööks valis REKK sama aasta kevadel 9. klassi lõpul tehtud eesti keele eksamitöö, mis mõõtis õppekavas ettenähtud teadmiste ja oskuste omandatust mitmekülgset ning andis võimaluse võrrelda kutseõppeasutusse astunute keeletaset põhikooli lõpetajate keskmiste tulemustega. Töökorraldus ja hindamine oli ligilähedaselt samasugune kui kevadise lõpueksami aegu erinedes üksnes pisiasjades; näiteks oli kooli otsustada, millises õpperühmas ettenähtud valdkonnast töö korraldatakse, töö alguse kellaaeg jms.

Käesoleva kokkuvõtte tegijal on tulemuste ülevaatlikustamisel kasutada olnud kõik koolidele saadetud töökorralduslikud juhendid, katsetulemuste arvutisestus valdkonniti töö osade, ülesannete ja alapunktide kaupa ning võrdluseks ka põhikooli kevadise lõpueksami tulemuste vastav andmestik. Et analüüsida süvemalt üksikülesannete tulemusi ja puudujääke tehtus ning vajadusel kontrollida materjali üksikprobleemide suhtes tekkida võivate küsitavuste korral, on allakirjutanul olnud võimalus valida materjali kõigi katse sooritanute tööde hulgast.

Koguvalim hõlmas 17 õppevaldkonda 33 kutseõppeasutusest, ühtekokku õpilasi 50 õpperühmast. Arvutitöötluses on elektroonika ja automaatika ning elektrotehnika ja automaatika arvestatud üheks suunaks, niisiis saame analüüsimisel jälgida ja võrrelda 16 kutsevaldkonna tulemusi (tabel 1). Kokku laekus eksamikeskusele kutseõppeasutustest 1117 õpilase tööd. Enim töid on valimis majutuse ja toitlustamise erialadelt (141), väikseima tööde arvuga on esindatud muusika ja esitluskunstid (19). Tööde hulka ja tulemusi kooliti analüüsitud pole. Samal ajal kutseõppeasutustes tehtud tööga korraldati test kontrollrühmas, s.o üheksa üldhariduskooli 10. klassides, kust laekus kokku 284 tööd.

TABEL 1. Laekunud tööd üksikvaldkonniti

Valdkond	Tööde arv
Muusika ja esitluskunstim	19
Metsandus	27
Kalandus	38
Materjalitöötlus (puit, paber, plast)	40
Tekstiili, rõivaste, jalatsite valmistamine	52
Aiandus	53
Transporditeenused	66
Ehitus- ja tsiviilrajatised	72
Põllundus ja loomakasvatus	72
Mehaanika ja metallitööd	76
Hulgi- ja jaekaubandus	81
Toiduainetetöötlus ja -tootmine	81
Elektroonika ja automaatika	92
Arvutiteadused	93
Mootorliikurid, laevandus- ja	114
Majutamine ja toitlustamine	141
KOKKU kutseõppeasutustest	1117
Gümnaasiumist	284

Üldse töid

1401

Tulemuste sisulisem analüüs, s.o üksikküsimuste ja lahendite võrdlus, veatüüpide ja enim vigu põhjustanud keelendite esiletoomine, väärvastuste iseloom jms baseerub 100 töö süvemal, kvalitatiivsel läbitöötamisel. See valim hõlmab eritasemelisi töid, mille tulemus ulatub 20 punktist 80 punktini, s.t äärmusi pole ebatüüpilistena vaatlusse haaratud; igast punktikümnest on töid analüüsitud enam-vähem ühepalju. Tütarlaste ja poiste tööd on esindatud valimis võrdselt. Kvalitatiivsesse analüüsi on püütud hõlmata võrdselt kõigi kutseõppevaldkondade töid, kuid see jäi väga erisuguse taseme tõttu siiski vaid üldtaotluseks.

Töö ülesehitus, ülesannete liigid

Kevadel 2003 põhikooli lõpueksamina ja 2003. a sügisel kutseõppeasutuste õpilaste emakeeletaseme kindlaksmääramise katsena korraldatud töö koosnes kahest põhiosast: n-õ lugemis- ja kirjutamisülesandest. Kahest lugemistekstist oli esimene eksamitesti koostajate sõnutsi ilukirjandustekst ja teine tarbetekst, kuigi kumbki neist polnud ehk oma liigi tüüpilisemaid esindajaid. Mõlema teksti põhjal tuli õpilastel vastata küsimustele, millele nad leidsid vastuse tekstist; osa ülesandeid nõudis kirjandusteadmiste meenutamist, mõni ülesanne koguni emakeele ainekava välist eruditsiooni.

Kirjutamisosa esimene ülesanne tähendas poolteise tunni vältel kõigile õpilastele ühel ja samal teemal (*Mida tähendab mulle perekond?*) lühikirjandi kirjutamist. Järgnes head grammatikamõistete tundmist eeldav vormiõpetuslik (võrdlusastmete moodustamine) ning eri liiki lausete teadmist ja moodustamise oskust ühendav ülesanne, seejärel korrektuuriharjutus täheortograafia tundmise kontrollijana. Neljandat nn kirjutamisülesannet – lühendite tundmist – võiks pidada taas ehk enam lugemisülesandeks, ehkki lühendite kasutus ebatraditsioonilises kontekstis võis viia õpilasi eksiteele. Viimane ülesanne kontrollis sünonüümide leidmise oskust, seega sõnavararikust, kuid eeldas ka töökäsus sisalduvate mõistete tundmist.

Üldtulemused

Kutseõppeasutuste õpilaste tulemused jäävad kõikide näitajate poolest suuresti alla niihästi gümnaasiumis õppivate noorte kui ka kevadise lõpueksami sooritanute keskmistele tulemustele. Nii on gümnaasiumiõpilased saanud katses keskmiselt 25 punkti enam kui kutseõppeasutuste õpilased ja töö eest saadav keskmine hinne on neil 1,2 palli kõrgem. Väga suur on erinevus ka keskmistes edukus- ja kvaliteedinäitudes (lähemalt tabel 2).

TABEL 2. Põhikooli 2003. a lõpueksami ja katse üldtulemused

Kontroll	Õpilaste arv	Keskmiselt. punkte	Standardhälve	Keskmine hinne	Kvaliteet %	Edukus %
Eksam	11 802	69,70	15,00	3,58	53,52	93,62
G (katse gümna-s)	284	75,17	19,04	3,8	76,06	94,01
KÕ (katse kutseõppeasutustes)	1117	50,12	valdkonniti 13,2-20,6	2,6	10,65	55,24

Märkus: Siin ja edaspidi on kasutatud tabelleis ja taoti tekstiski järgmisi lühendeid:

Eksam, E – kevadine põhikoolieksam; kevadise eksami tulemused
 KÕ – kutseõppeasutus; pilootkatse tulemused kutseõppeasutustes
 G – gümnaasium; pilootkatse tulemused gümnaasiumis

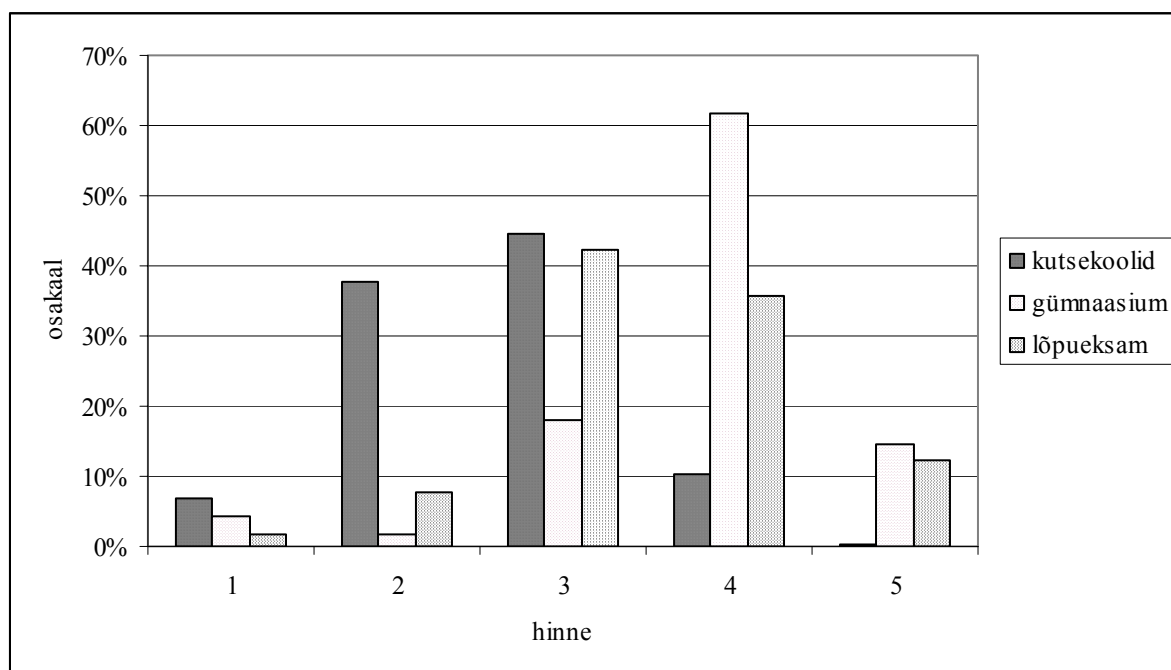
Katsega hõlmatud gümnaasiumiõpilaste tase on ootuspäraselt kõrgem kui kevadise eksami keskmine hinne. Oletatavasti on põhjusi kaks: 1) nõrgemaid põhikooli lõpetanuid pääses gümnaasiumi suhteliselt vähe; 2) tõenäoselt on gümnaasiumis, kus aega kutseõppeasutustest enam ja huvigi eesti keele ja kirjanduse küsimuste vastu suurem kui kutseõppeasutustes, juttu olnud ka kevadise eksami vigadest ja puudujääkidest.

Vastavalt eeltoodud tulemustele on üsna ootuspärane ka hinnete protsentuaalne jagunevus. Kui kevadisel eksamil kirjutas töö hindele „1” vaid alla 2% ja hindele „5” enam kui 12% õpilastest, siis KÕ töödest oli nõrku ligi seitse ja väga häid vaid umbes veerand protsenti (lähemalt tabel 3 ja joonis 1).

TABEL 3. Eritasemeliste tööde jagunemine: hinnete esinemus %des

Kontroll	Õpil. arv	„1”	„2”	„3”	„4”	„5”
Eksam	11 802	1,68	7,78	42,41	35,77	12,36
G	284	4,23	1,76	17,96	61,62	14,44
KÕ	1117	6,98	37,78	44,58	10,38	0,27

Mõneti üllatav on katsetöö hindele „1” sooritanud õpilaste arv gümnaasiumis. Tööde lähem analüüs osutas, et seda ei tinginud õpilaste suhtumine kordustöösse – teist korda täpselt üht ja sama tööd teha, eriti täpselt samal teemal kirjandit kirjutada peetakse tüütuks, mõttetuks –, mida oletasime ja millele osutas ka paar tagasiside andnud õpetajat. Nõrkadest oli vaid kolm-neli jätnud kirjandi täiesti kirjutamata ning muuski osas olid puudujäägid ja vead samasuunalised kui töö mõnevõrra paremini sooritanud õpilastel.

JOONIS 1. Põhikooli lõpueksami ja katse käigus töö sooritanud õpilaste hinnete võrdlus

Tulemused valdkonniti

Katse põhjal on diferentsid emakeeleoskuste tasemes valdkonniti suured. Kutse-õppeasutuste eri suundades saavutatud keskmiste punktide võrdlust pakuvad tabel 4 ja joonis 2

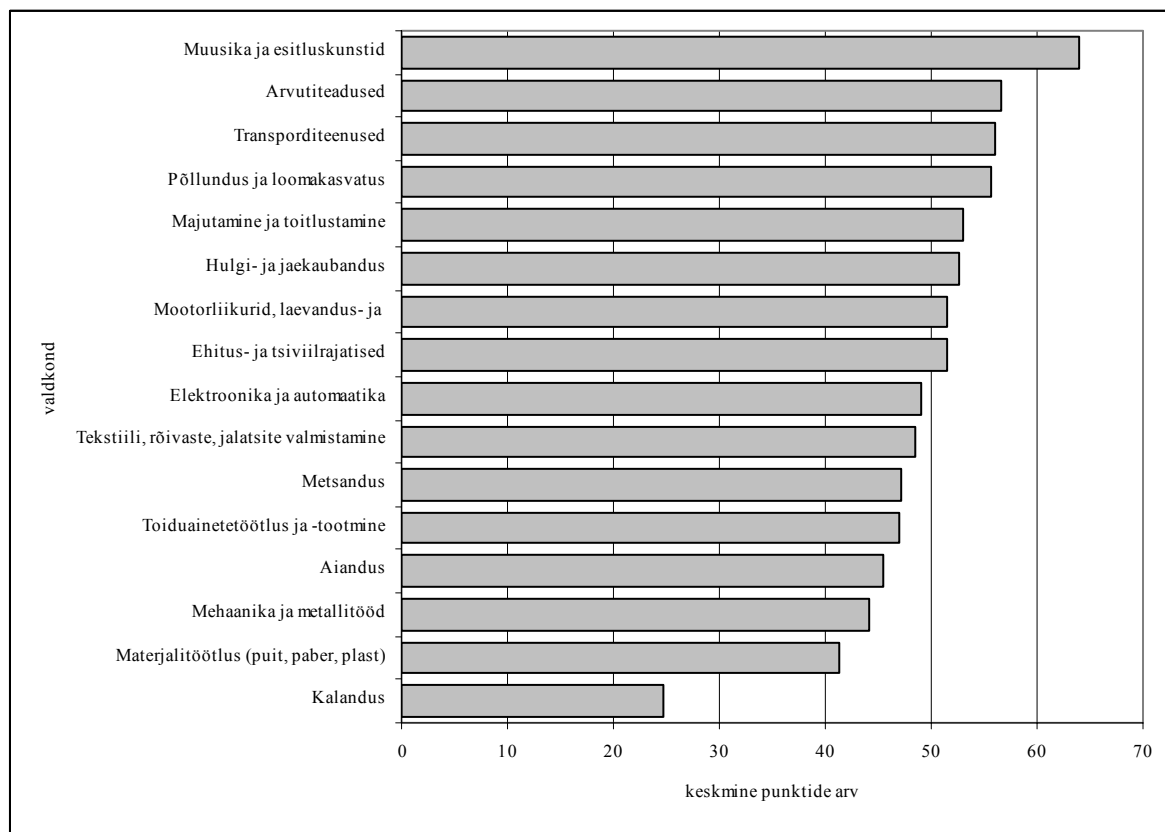
TABEL 4. Katsetöodes saavutatud punktiarv valdkonniti.

Õppevaldkond	Keskmiselt punkte	Parim tulemus punktides
Muusika ja esitluskunsti	63,95	93
Arvutiteadused	56,66	88,5
Transporditeenused	56,11	91,5
Põllundus ja loomakasvatus	55,69	94,5
Majutamine ja toitlustamine	53,02	88
Hulgi- ja jaekaubandus	52,65	87,5
Mootorliikurid, laevandus- ja	51,54	77
Ehitus- ja tsiviilrajatised	51,49	87
Elektroonika ja automaatika	48,99	81,5
Tekstiili, rõivaste, jalatsite valmistamine	48,51	78,5
Metsandus	47,09	76,5
Toiduainetetöötus ja -tootmine	46,99	83
Aiandus	45,38	83
Mehaanika ja metallitööd	44,18	75
Materjalitöötus (puit, paber, plast)	41,35	77
Kalandus	24,74	53,5
<i>Gümnaasium</i>	<i>75,17</i>	<i>98,5</i>

Kõrgeim on emakeeleoskuste tase katsetulemuste alusel muusikat ja esitluskunsti õppivail noortel: keskmine tulemus on siin 63,95 punkti ja keskmine hinne 3,32, mis mõlemad jäävad siiski mõneti maha niihästi gümnaasiumis õppijate kui ka kevadise põhikooli lõpueksami sooritanute keskmistest näitajatest. Kutseõppeasutuste tööst oli parim üksiktulemus üldse põllunduse ja loomakasvatuse valdkonnas saavutatud 94,5 punkti. Hindele „5” kirjutajaid leidis ka transporditeenuste ning muusika ning esitluskunsti valdkonnas.

Kõige nõrgemad tulemused olid kõigi näitajate osas kalanduse valdkonnas: keskmine punktiarv oli siin vaid 24,74 punkti, keskmine hinne 1,5; parima töö hinne „3” (53,5 punkti). Olgu siinkohal võrdluseks öeldud, et transporditeenuste erialadel oli kõige nõrgem töö „2” (30,5 punkti).

Kummatigi tekitab toodud võrdlus küsitavusi, moonutades mõnevõrra pilti Eesti kutsekooliõpilaste koosseisust. Näiteks oli ühe kutseõppeasutuse kalanduse erialal õppiva rühma 14 õpilasest 11 sellist, kelle töö oli märges, et nende emakeel on vene keel, ja kes kogusid töö eest alla 50 punkti. Kahjuks puudub info, kas need õpilased on lõpetanud eesti- või venekeelse põhikooli. Kindlasti aga vajab probleem selliste noorte eesti keele õpinguist edasist uurimist ja erikäsitlust.

JOONIS 2. Eri valdkondade keskmised tulemused punktides

Paremusjärjestus ei muutu kuigivõrd, kui võrrelda eri õppevaldkondade tulemusi hinnete ja nende põhjal arvutatud näitajate alusel (tabel 5).

TABEL 5. Hinded ja neist tulenevad keskmised näitajad õppevaldkonniti

Valdkond	Keskmine hinne	Minim. tulemus	Maksim. tulemus	Kvaliteet %	Edukus %
Muusika ja esitluskunstud	3,32	1	5	42,11	89,47
Arvutiteadused	2,91	1	4	24,73	70,97
Transporditeenused	2,86	2	5	16,67	68,18
Põllundus ja loomakasvatus	2,78	1	5	6,94	72,22
Majutamine ja toitlustamine	2,72	1	4	11,35	63,83
Mootorliikurid, laevandus- ja ...	2,67	1	4	7,02	64,04
Hulgi- ja jaekaubandus	2,65	1	4	11,11	56,79
Elektroonika ja automaatika	2,59	1	4	9,78	51,09
Ehitus- ja tsiviilrajatised	2,58	1	4	9,72	56,94
Rõivaste, jalatsite valmistamine	2,56	1	4	7,69	59,62
Toiduainetetöötlus ja -tootmine	2,47	1	4	7,41	45,68
Metsandus	2,41	1	4	3,7	48,15
Aiandus	2,34	1	4	7,55	37,74
Mehaanika ja metallitööd	2,34	1	4	6,58	32,89
Materjalitöötlus (puit, paber, plast)	2,23	1	4	7,5	32,5
Kalandus	1,5	1	3	0	2,63

Katse tulemused üksikositi

Testi üksikosade ja –ülesannete eest oli võimalik saada erisugune hulk punkte. Parema võrreldavuse huvides on seetõttu niihästi testi enda kui ka analüüsi tulemused esitatud kõikjal protsentides võimalikust (maksimaalsest) punktiarvust.

TABEL 6. Testi ja kevadise lõpueksami tulemused üksikositi

Osa	Võimalik saada punkte	KÕ		Eksam % võimalikust punktiarvust	Tulemuste diferents
		Keskmiselt punkte	% võimalikust punktiarvust		
1	30	15,95	53,18	64,54	11,36
2	70	34,16	48,81	69,94	21,13

Märkus: Siin ja mitmel pool edaspidi puuduvad gümnaasiumiõpilaste katseandmed sisestusvigade tõttu.

Tulemuste võrdlemisel osade kaupa ilmneb huvitav tendents: kui kevadisel eksamil lahendasid õpilased suhteliselt paremini 2. osa ülesanded, siis KÕ-õpilaste katsetulemused olid mõnevõrra paremad 1. osas. Et testi esimene pool kontrollis kõige üldisemalt öeldes õpilaste lugemisoskust ja kirjanduse õppimisega seonduvaid teadmisi, teine osa aga kirjutamisoskust ja keeleküsimumi, võiks siit järeldada, et KÕ-õpilaste vajakajäämised seisnevad eelkõige kirjalikus keelekasutuses. Kas see nõnda on, sellele peab vastuse andma järgnev analüüs üksikülesandeti. Ülevaate kõikide alaülesannete õigest lahendatusest nii kutseõppeasutustes kui ka kevadisel põhikooli lõpueksamil annab lisa 1.

Testi esimene osa: lugemine

Lugemistekstide põhjal ülesannete lahendamisel (üles 1.1 ja 1.2) saadi nii kevadisel eksamil kui ka KÕ-katses teise teksti küsimustele vastamise eest pisut kõrgem üldkeskmine kui esimese teksti eest, ehkki erinevus polnud kuigi suur (tabel 7). Ka ei ületanud kummagi ülesande tulemuste erinevus KÕs ja eksamil 12%.

TABEL 7. Lugemistekstide võrdlevad tulemused

Üles.	Sisu	Tulemus %des		Diferents
		KÕ	Eksam	
1.1	ANAKREONI VÄRSS	50,15	61,73	11,58
1.2	JAKOBSONI I ISAMAA KÕNE	57,73	68,75	11,02

Vastuste erinevust üksikülesandeti ülevaatlikustab tabel 8. Lähem süüvimine üksikülesandesse lubab teha ka mõningaid oletusi ja järeldusi erinevuste põhjuste kohta.

TABEL 8. Lugemistestide tulemused ülesandeti: õigeid vastuseid %des

Ülesanne	KÕ	Eksam	Tulemuste diferents
1.2.4	83,27	87,36	4,09
1.2.5	65,17	80,29	15,12
1.1.2	57,73	68,75	11,02
1.2.3	51,13	66,77	15,64
1.1.1	50,15	61,73	11,58
1.2.1	44,60	70,26	25,66
1.2.2	37,89	57,93	20,04

Selgelt eristuvad tulemuste poolest küsimused, a) millele on tekstis vastus olemas, ja b) kus eeldatakse (lisaks) palaväliseid teadmisi ja järeldamisoskust

A-rühma – vastus leitav tekstist – kuulusid küsimused 1.1.1 (Kuidas nimetasid kreeklased tagumise poolega mõtlejaid?), 1.1.2 (Mis on teose peategelase nimi ning mis Kreeka maakonnast ta oli pärit?), 1.1.4 (Mis ametit oli peategelane veel elus pidanud?), 1.1.6 (Miks peategelane imes rosinaid?), 1.2.1 (Millele tugines Jakobson oma kõnes?), 1.2.7 (Kuidas jagas Jakobson eestlaste ajaloo ajajärkudesse?) ja 1.2.8 (Miks eestlased jätsid Dietrichi elama?). Tulemusi näib siin oluliselt mõjutavat asjaolu, kas küsimus on esitatud tekstilähedaselt, otsesõnu või tuleb tervikteksti rohkem süveneda, pisut ka mõelda ning kunstipärast väljendust mõista. Siiski ei lange keskmised tulemused nende küsimuste osas kusagil alla 50% (tabel 9).

TABEL 9. Tulemused tekstis sisalduvate vastuste leidmisel

Üles.	Sisu	Õigeid vastuseid %des		Diferents
		KÕ-katses	Eksamil	
1.1.1	lollide nimetamine abderiitideks	70,2	80,55	10,35
1.1.2	peategelase nimi ja päritolu	52,5	59,76	7,26
1.1.4	oli veel muusikaõpetaja	62,7	76,05	13,35
1.1.6	oli hambutule ajaviide ja lõbu	91,0	96,34	5,34
1.2.1	Jakobson tugines ajaraamatuile	72,9	87,41	14,51
1.2.7	valguse-, pimeduse-, koiduaeg	58,6	69,91	11,31
1.2.8	Dietrichi ellujätmise põhjus	84,1	93,21	9,11

Parimad on tulemused seal, kus vastust on võimalik leida pikemalt edasi antud ja kirjeldatud ilmekast situatsioonist, seega vastamisel rosinalutsimise ja Dietrichi ellujätmise kohta (1.1.6, 1.2.8). Headele tulemustele võis siin kaasa aidata ka vähenõudlik hindamine – punkti sai ka vaid ühe tekstis nimetatud vihje eest. Analüüsitud 100 töö hulgas oli vastus puudu vastavalt ainult 2 ja 4 korral. Vääradeks on õpetajad arvanud ainult üksikud vastused, nt *meenused ajad, kui elas luksuslikult; eestlased ei tahtnud vaenlast ohverdada* jms. Esmapilgul mõistetamatuna tunduva tagasihoidliku tulemuse küsimusele 1.2.7 vastamisel (oli ju eesti rahva valguse-, pimeduse- ja koiduaeg kirjas ja lisaks esiletõstatult trükituna kohe lugemisteksti esimeses reas) tingis ilmselt

töökäsk ja sellele vastav hindamiskorraldus: nagu tööde analüüsimisel selgus, oli osa õpilasi sisult õige vastusegi korral jätnud märkimata ajajärkude nõutud **arvu**, mistõttu saadi vaid üks punkt kahest võimalikust. Väärvastuseid tingis ka metafooride esinemus (nt kojaululiku nimetamine palgasõduriks tingis, et luuletaja teiseks ametiks peetigi palgasõduriks olemist (1.1.4)). Viimati nimetatud küsimusele vastamisel pakuti tihti ka peategelase põhiametit või selle sünonüümi (*kuningate lõbustaja, laulja, luuletaja* vms); mõni õpilane pani kirja ka mitu sobimatut vastust, sealhulgas tekstis esinenud lausungeid, mis kuidagi ei sobinud kokku küsimusega, nt *oli näinud ilma ja inimesi ning seni kui lammast määgib*. Nõrgemad on tulemused ka siis, kui vihjed vastamiseks saadakse teksti eri kohtadest (1.1.1 – nimetus *abderiit* ja *tagumise poolega mõtleja*) või/ja info on sõnastatud tekstis nõutust mõnevõrra erinevalt (küsimus 1.1.2 – teksti peategelase nimi ja päritolumaakond).

TABEL 10. Õiged ja väärast vastused tekstis sisalduvate vastuste leidmisel (vastajaid 100)

Üles.	Sisu	Õigeid	Vastamata	Vääri	Väärvastuseid
1.1.1	nimetus <i>abderiidid</i>	69	9	22	<i>lollid (4), türannid (2), nürimeelsed (2), Abdera elanikud(2), 25- aastased, ei sobi võtta naist, abderast, abdretiit, salmarit a 1 .</i>
1.1.2	peategelase a) nimi	47	8	45	Pandion(ius) 7, Lilli Promet 6, Polykrates 4, Dionysos 3, Hipparchos 3, Ap(p)elle(s) 4, Jooniamaa mees 5, luuletaja 4, Philomela 2
	b) päritolumaakond	59	4	37	Abde(e)rast 23, Traakiast 14
1.1.4	oli muusikaõpetaja	56	9	35	<i>palgasõdur 8, kuningate lõbustaja 4, pilditegija 3, laulja 2, türann, viinamarjakasvatataja, ajaloolane, valitseja, narr, rändaja , kõike tegija 1</i>
1.1.6	rosinalutsimise põhjused	94	2	4	<i>oli igav 2, mineviku luksuslik elu 1, meenus vana aeg 1</i>
1.2.1	J. tugines ajaraamatuile	68	2	30	<i>Miika raamatule 28, Ingvari mälestustele 2</i>
1.2.7	valguse-, pimedus-, koiduaeg	47	20	33	järkude arv märkimata 11, märgitud ainult 3 järku 4, 2 järku 3, <i>usk, eluviisid, seadused 3, sõja aeg ja peale sõda 1, 1225. a 3, 580 pKr 1</i>
1.2.8	Dietrichi ellujätmise põhjus	87	4	9	hobune ei tõstnud elujalga 1, eestlased ei tahtnud ohverdada 1, tänu hobusele 2, hobune astus üle seina (teiba) 3

B. Ülesanded, mille lahendamine nõudis tekstiväliselt infot, erinesid nii ülesande olemuse kui ka nõudlikkuseastme poolest; see peegeldus ka üldtulemustes (tabel 11).

TABEL 11. Tektiväliseid teadmisi nõudnud ülesannete lahendamine

Üles. laad	Üles nr	Sisu	Õigeid vastuseid %des		Diferents
			KÕ-	E	
Mõiste selgitamine	1.1.9	mõistatus	28,1	52,56	24,16
	1.2.3	kõne	29,2	52,48	23,26
Faktide tundmine	1.1.3	Kes oli Dionysos, temaga seotud kirjandusliik	21,5	21,05	0,45
	1.1.5	Mis on Erosee kultus (elu ülistamine lisaks tekstist)	15,3	33,3	18,0
Kujundliku teksti mõtestamine	1.1.7	Aforismide jms seletamine oma sõnadega	81,2	90,62	9,42
Kirjandusmõiste tundmine	1.1.8	mõistatuse leidmine tekstist	44,3	53,78	9,48
	1.1.10	näidete toomine mõistatuse kohta	66,5	80,02	13,52
Piibli tundmine	1.2.2	Miika raamatu sisaldumine Piiblis	46,5	64,84	18,34
Sõna- ja nimevara tundmine	1.2.4	mis on kroonika	54,9	67,89	12,99
	1.2.5	lõikuskuu on august	52,2	64,3	12,1
	1.2.6	Tallinna ja Viljandi muistsed nimed	71,6	66,29	-5,31
Sajandi määramine	1.2.9	a 1225 on 13. sajand	58,8	70,02	11,2

Kõige halvemini olid nii kevadised põhikoolilõpetajad kui ka KÕ-õpilased vastanud ses osas küsimustele 1.1.3 (*Kes on Dionysos ja missuguse kirjandusliigi väljakujunemisega on ta seotud?*) ja 1.1.5 (*Millest rääkisid valitsejate lõbustamiseks ja rõõmuks loodud laulud, mis peategelasele hulgaliselt auhindu tõid? Nimeta kaks teemat.*). Ometi oli õpilastel võimalus mõlemale küsimusele osaliselt, ühte punkti väärivalt, vastata ka juba teksti põhjal. Nii vastasidki õpilased suhteliselt hästi, ehkki mitte eriti täpselt, kes oli Dionysos; õigeks oleme pidanud siin viljakuse-, veini- ja lõbujumala kõrval ka vastuseid *mingi jumal, Kreeka jumal, veinijumalanna* jms. Väärvastused on üllatavalt mitmekesised (vt tabel 12). Sageli nimetatakse Dionysost valitsejaks; ei puudu ka täiesti mõttetud vastused, nagu *muutis inimese loomaks* ja *tema üks teostest*.

Küsimuse teisele poolele, mis madala punktikeskmise tingis, oli sobivaid vastuseid 100 KÕ töö kohta väga vähe; õigeks võib lugeda draamat (2) ja ehk ka komöödiat (1). Väärvastustest osutati kõige sagedamini luulele (*sealhulgas Anakreoni värsile 2 korda*) ja proosale (*muistendid, müüdid jt*), kirjandusliigiks peeti ka teatava ajastu (nt *vana aja*) kirjandust või vihjati teoste sisule (*vägivald, peekritõstmine, viljakus*).

TABEL 12. Vastused küsimusele *Kes on Dionysos?* (n=100)

Üles.	Sisu	Õigeid	Vastamata	Vääri	Väärvastuseid
1.1.3	Kes on Dionysos	41	34	25	(Samose saare) valitseja 10, keiser 1, pealik 1, kangelane 1, türann 1, sõber 1, luuletaja 2, muusik 2, peekri tõstja 4, (muud) 2
	millise kirjandusliigi kujunemisega seotud	3	56	41	luule 7, lüürika 1, poeesia 1, eepos 4, ülistuslaul 2, värssid ja värsimõõt 11, proosa 1, muistendid 2, müüdid 1, ajalooline jutustus 1, lustija pilalood 1, antiikkirjandus 4, V-Kreeka kirjandus 1, (muud) 4

Keerukam oli arvestada ülesande 1.1.3 tulemusi. Et kahe teema nimetamine andis kokku 2 punkti, tuli vaid ühe teema nimetanise korral arvestada teine küsimus mittevastamiseks. Midagi ei pannud vastusena kirja 16 õpilast 100st. Õigeteks arvestasime tinglikult ka vastused, nagu *naistest* ja *tüdrukute juures käimisest* (<Erose kultusest) ja *pidudest* (4), *peekri tõstmine* (3), *valitsejate lõbustamine, lõbu* jms (<elu kiitmine ja ülistamine). Kummatigi nimetati selle punkti all üsna palju niisugust, mida kuidagi õigeiks vastuseks lugeda ei saa. Just sellele küsimusele vastamisel ilmses, et kui õpilane vastata ei oska, kirjutab ta vastusena huupi ükskõik mida tekstist. On selge, et teksti kui terviku mõttest on sel kombel väga raske aru saada ning paratamatult jääb nõnda küsitavaks ka mõistmist eeldava õppimisoskuse tase.

TABEL 13. Vastused küsimusele 1.1.5 *Millest rääkisid valitsejate lõbustamiseks ja rõõmuks loodud laulud...?* (n=100)

Sisu	Õigeid	Vastamata	Vääri	Väärvastuseid
– Erose kultus e armastus	21	122	73	türannidest 17, sõdadest ja tapmistest 7, Dionysosest 1, (õuekunstnik)Apellesest 3, Samose saare valitsejast 1, andidest 1, argusest 1, kangelastegudest 1, teenis auhindu 2, lihtsameelsusest 2, loomadest 1, mõttekibedatest seemnetest 1, pronksanumatest 1, raevukusest 1, rahvast 1, riigi õitsengust 1, tarkusest 1, tööst 2, vitsast 1, võimust 1, vägivallast 1, õiglusest ja õigusest 2; mida nägi 1; (tekstis leiduvate aforismide kordamine) 12
– kiituse- ja ülistuslaulud	28			

Ka ülesandes, mis eeldas Piibli teadmist-tundmist (1.2.2), oli KÕ õpilastel õigeid vastuseid vähe – 46,5%, ehkki siin olid valikvastused abiks.

Üsna tagasihoidlikud, samas teineteisele lähedased on tulemused õpitud mõistete *mõistatus* ja *kõne* sisukülje avamisel (tabel 14).

TABEL 14. Tulemused mõistete seletamisel

Üles.	Sisu	Õigeid vastuseid %des		Diferents
		KÕ	Eksam	
1.1.9	mõiste <i>mõistatus</i> selgitamine	28,1	52,56	24,16
1.2.3	mõiste <i>kõne</i> määratlemine	29,2	52,48	23,26

Lähemalt analüüsitud 100st KÕ-tööst pole katsetki tehtud lahti seletada mõistatuse sisu 18 töös, kõne olemust 15 töös. Ülejäänute seas on vaid üksikuid, kus selgitused on arvatud kahe punkti vääriliseks; enamasti on õpetajad hinnanud tulemust ühe punktiga. Töösse süvenemisel tundub sageli, et õpilane mõistet tunneb ja oskab ka asjakohaseid näiteid tuua, kuid mõistet korrektselt avamast takistab **sõnastuse mannetus**. Näiteks on 0 punkti saanud õpilased, kes seletavad, et *mõistatus on üks lause, mille mõte on väljendatud teistmoodi, aga välja peab tulema mingi asi, mida see peab tähendama; mõistatus on väheke naljakas küsimus millele peab vastuse leidma ja mõistatus räägib kindlast asjast natuke teistmoodi*. Ilmselt on suhteliselt rangele hindamisele suunanud hindamisjuhendi väga põhjalikud mõisteselgitused (eriti kui võrrelda nt ülesannetega 1.1.6, kus punkti saamiseks piisab üksnes hambutuse, ajaviite või lõbu nimetamisest, ja 1.2.8, kus juhend lubab punkti anda vaid elujala või jumala tahte mainimise korral). Mõiste *kõne* lahtimõtestamisel on ülekohtuselt 0 punkti saanud õpilased, kes kõnele on omistanud suulise suhtluse tähenduse, nt *kahe inimese omavaheline rääkimine, ühe inimese sõnum teisele ja info edastamise vahend*. Muidugi leidub ka nendele ülesandeile täiesti sobimatuid vastuseid, nt *kõne koosneb viisakast kirjapildist; kõne koosneb tähtedest, need sõnadest ja moodustavad lauseid, mis meie suust kõlavad häälikutena; on kokkuvõtte probleemidest; mõistatus on lause, mis on kirjanduslikult kokku pandud; ristsõnad või kõneviis*.

Märksa paremini kui mõisteid defineerida või nende olemust seletada oskavad õpilased neid tekstist leida või nende kohta ise näiteid tuua (tabel 15).

TABEL 15. Mõiste *mõistatus* tundmine KÕ-töodes

Üles.	Sisu	KÕ %	E %	Diferents
1.1.9	mõiste seletamine	28,1	52,56	24,16
1.1.8	mõistatuse leidmine tekstist	44,3	53,78	9,48
1.1.10	näidete toomine mõistatuse kohta	66,5	80,02	13,52

Lähemalt analüüsitud valimist ei suutnud ühtki mõistatust meenutada ainult 14 õpilast; rohkem oli neid, kel meenus vaid üks mõistatus. Kuid paaril õpilasel oli pakutud koguni kolm mõistatust. Kõigepealt meenuvad tuntuimad mõistatused *Seest siiruveeruline, pealt kullakarvaline?* – pakutud 56 korda, *Lipp lipi peal, lapp lapi peal (ilma nõela pistmata)?* – 24 ja *Käib, käib, aga edasi (ukseni) ei jõua?* – 8 korda. Sobimatute vastustena tuleb mainida lugemistekstis sisaldunud mõistatuse *Kes käib hommikul neljal...* esitamist või töö eelmisel leheküljel leiduvate aforismide, nt *Tarkust saavutatakse armidega, Seni kuni lammas määgib...* jt, või vanasõnade, nt *Häda ajab härja kaevu pakkumist*. Seesuguseid eksimusi leidis 10 töös sajast.

Tekstides esinenud sõna- ja nimevara tundmist eeldasid ülesanded 1.2.4 (mõiste kroonika), 1.2.5 (lõikuskuu nüüdisnimetus) ja 1.2.6 (Eesti linnade muistsed nimed). Kõikidele neile andsid õigeid vastuseid enam kui pooled töö teinud õpilased. 100 analüüsitud töö seas oli vaid üks, kus oli jäetud vastamata kroonika küsimusele; 26 õpilast võrdsustas ajaraamatu ennemuistsete juttudega ja 7 õpilast Miika raamatuga.

Lindanisa ja Viliende linna tänapäevaste nimede kirjapanek oli ülesanne, kus KÕ õpilaste tulemus on kevadise eksami sooritajatest parem, nimelt 71,6% kevadise lõpueksami 66,29 vastu (diferents KÕ-õpilaste kasuks 5,31%). Analüüsitud töödes võis märgata suurt erinevust eri linnanimedega ühendamisel tänapäevastega: häälikuliselt sarnase *Viliende* kokkukuuluvust Viljandiga ei olnud õpilastel raske arvata, rohkem tegemist oli linnanimeliga *Lindanisa* (tabel 16).

TABEL 16. Endiaegsete linnanimedega tundmine (n=100)

Üles	Endisaegne linnanimi	Õigeid	Vastamata	Vääri	Veanäiteid
1.2.6	Lindanisa	44	42	14	Lihula 3, Tartu 3, Pärnu 2, Riia, Rakvere, Otepää, Lübnitsa, Rakvere, Linda à 1
	Viliende	86	12	2	Pärnu 1, viljaait 1

Esmapilgul lihtsana näiv küsimus eestlaste vanemate kohtumispaigast (1.2.7) osutus õpilastele ettearvatust raskemaks (tabel 17): kui kuunimetuse *lõikuskuu* tänapäevast vastet ei teatud, mõjutas väär vastust valima kindlasti asjaolu, et sünonüümimedest esimesena antu oli valikvastustes seostatud juulikuuga. Viimast kinnitavad ka eksimused: valikvastustest otsustati sageli Rugele nime sisaldava kasuks ning üsna mitu õpilast pidasid vajalikuks märkida õigeiks nii Rugele nimega seoses antud juuli kui ka Rangolaga seostuva augustikuu. Selline ülesanne kontrollib sõnatähenduse tundmise kõrval nii suurel määral õpilase tähelepanelikkust ja süvenemisvõimet, et selle kasutamine eesti keele taseme hindamisel on mõnevõrra küsitav.

TABEL 17. Vastused eestlaste vanemate kokkusaamise aja ja koha kohta (n=100).

Üles	Aeg ja koht	Õigeid	Vastamata	Vääri	Väärvastused
1.2.7	august –Rangola	51	4	45	juuli-Rugele 29, sept-Ure 11, juuli ja august 5

Läti Hindriku kroonika kohta saame palast teada, et kroonikakirjutaja tegi selle kirjutamisega lõpetust 1225. a, õpilastelt nõutakse vastamisel sajandit, millest kroonika pärineb (1.2.9). Kui koguvalimis oskas aastaarvu sajandiks teisendada ligi 58,8% KÕ õpilasi, siis analüüsitud sajast tööst oli õigeid vastuseid vaid 49. Tüüpveaks on sajandi määramine aastaarvu kahe esimese numbriga järgi (seega 12. saj) – 40 õpilast; 11. sajandi andis vastuseks 7, vastuse võlgu jättis 4 õpilast.

Tundub, et peale tekstide sisukülje ja ülesannete raskusastme mõjutab lugemistekstiga seotud tulemusi mõnevõrra ka ülesannete laad: pikemat vastust nõudvate ülesannete sõnastamisel on osa õpilasi üsna saamatud (1.1.9, 1.2.3). Kõige lihtsam, kas või huupi, on väljendada oma arvamust valikvastuste korral; sellele osutab ka vastamata jätnud õpilaste väike arv, ehkki väärvastuste protsent raskemate ülesannete korral ei erine vabavastust nõudvaist ülesannetest. Asjaolu, et teise lugemistekstiga seotud ülesannete seas oli viiel juhul üheksast antud ette valikvastused, võis ehk mõnevõrra tingida ka teise teksti pisut paremaid üldtulemusi.

Testi teine osa – kirjutamine

Testi teine osa, mille peaesmärgiks on saada ülevaade õpilaste kirjutamisoskusest, koosneb õigupoolest kahest erisugusest osast: ülesanne 2.1 nõuab lühikirjandi kirjutamist ja ülesanded 2.2 – 2.5 mitmesuguste õigekeelsus- ja sõnavaraülesannete lahendamist.

Tulemuste võrdlus näitab, et ehkki erinevus kahe osa vahel pole suur, jäädes nii kevadisel eksamil kui ka kutseõppeasutustes 5% piirimaile (KÕ I osa 53,18%, II osa 48,81%; E I osa 64,54, II osa 69,94%), pole siiski huvitusest märkida, et tulemuste erinevus kahe õpilasarühma vahel ositi pole kaugeltki ühesugune: kui teksti lugemisega seonduvate ülesannete lahendamisel on diferents pisut üle 10 % (täpsemalt 11,36%), siis teises osas on see ligi poole suurem (21,13%). Millised osad seesugust erinevust tingivad, näitab tabel 18.

TABEL 18. Testi teise osa tulemused ülesandeti

Üles.	Sisu	% võimalikust punktiarvust		Tulemuste diferents
		KÕ	Eksam	
2.1.	Lühikirjand	44,60	70,26	25,66
2.2	Võrdlusastmed ja lausemoodustus	37,89	57,93	20,04
2.3	Täheortograafia	51,13	66,77	15,64
2.4	Lühendid	83,27	87,36	4,09
2.5	Sünonüümid	65,17	80,29	15,21

Siit ilmneb, et kui muus osas on põhikooli lõpueksamil ja KÕ- katses õpilastele kerged ja rasked ühtviisi samad küsimused, siis kirjandi kirjutamisel on diferents väga suur.

Lühikirjand (2.1)

Õpetajate hindamise põhjal on KÕ õpilaste kirjutatud kirjandeis kõige suuremad puudujäägid kirjandi sisus; kõige enam jäävad kutseõppeasutustesse õppima asunud noorte tulemused kevadistest eksamitulemustest maha kirjandi ülesehituse poolest (tabel 19).

TABEL 19. Kirjandi üksikkomponentide tulemused

Hinnatav valdkond	Sisu	Õigete vastuste %		Diferents
		KÕ	E	
2.1.1	kirjandi sisu	36,3	66,12	29,82
2.1.3	kirjandi sõnavara ja stiil	49,1	69,46	20,36
2.1.4	kirjandi ülesehitus	48,8	80,27	31,47
2.1.2	kirjandi õigekiri	48,7	73,93	25,23

Lähemalt vaadeldud valimi 100 töö hulgas oli üsna mitu õpilast, kes polnud kirjandit üldse kirjutanud; mõnel oli kirjas vaid 3-4 rida, mille eest mõistetavalt polnud võimalik kuigi kõrget hinnet saada. Kirjandite üksikaspektide kohta järelduste tegemine vajab kindlasti lähemat analüüsi; usutavasti annaks see mõningaid pidepunkte ka tekstiloome õpetamiseks kutseõppeasutustes.

Õigekeelsus- ja sõnavaraülesanded

Ülesande 2.2 – võrdlusastmete moodustamine ja nende kasutamine eri tüüpi lauseis – täitmisel olid nii kevadise eksami kui ka KÕ-katse tulemused kõige madalamad: eksami sooritanute keskmine tulemus oli 57,93%, KÕ õpilastel 37,89%; diferents tulemustes seega pisut üle 20%. Üksikülesannete tulemused erinesid üksteisest suuresti (tabel 19): nõutud võrdlusastmeist oli mõlemas rühmas kõige lihtsam moodustada keskvõrret sõnast *hoolas*, kõige raskem ettearvatult lühike ülivõrre sõnast *okslük*. Ootuste kohaselt tuldi hästi toime lihtlause moodustamisega; üllatuslikult oli mõlemas rühmas koondlausest märksa hõlpsam moodustada rindlause, eriti aga põimlause.

Suurimad erinevused rühmade tulemustes on põimlause moodustamisel (diferents 31,59), kõige lähedasemad on tulemused sõnast *hoolas* keskvõrde (10,44) ja sõnast *okslük* lühikese ülivõrde moodustamisel (3,6).

Analüüsitud 100 tööst oli ülesanne terviklikult lahendamata 13 kutsekoolis õppival õpilasel. Lisaks olid paljud piirdunud üksnes esimese ülesande täitmisega või siis moodustanud ainult võrdlusastmeid, ilma et oleks hakanudki proovima oma jõudu lausemoodustuses.

TABEL 20. Kompareerimis- ja lausemoodustusülesannete lahendatus

Üles.	Sisu	Õigete vastuste %			
		Võrdlusastmed		Nõutud lause moodustamine	
		KÕ	Eksam	KÕ	Eksam
1.-2.	<i>hoolas</i> – keskv., lihtlause.	69,0	79,44	60,0	81,96
3.-4.	<i>kõrge</i> – lüh. üliv., koondlause	58,7	74,37	9,4	30,85
5.-6.	<i>hea</i> – keskvõrre, rindlause	68,4	82,49	9,5	30,36
7.-8.	<i>suur</i> – <i>kõige</i> -üliv., põimlause	56,6	73,07	13,8	45,39
9.-10.	<i>okslik</i> – lüh. üliv., lihtlause	4,9	8,50	30,7	62,05

Tööde lähem vaatlus lubas esile tuua peamised vead ja vajakajäämised. Võrdlusastmete moodustamise oskust peegeldab tabel 21.

TABEL 21. Võrdlusastmete moodustamine

Üles.	Sisu	Õigeid	Vast-ta*	Vääri	Vead
2.2.1	<i>hoolas</i> – keskv.	66	4 + 13	17	hoolas 4, hoolikas 2, hooliv 2, hoolsa 3, hoolikam 1, hoolam 2, hoolsaim 2, hoolaim 1
2.2.3	<i>kõrge</i> – lühike üliv.	35	15 + 13	37	kõrge 10, kõrgem 17, kõrged 1, kõrgetes 1, väga kõrge 1, kõrgim 2, kõige kõrgeim 2, kõige kõrgim 1, kaugem 1, madal 1
2.2.5	<i>hea</i> – keskv.	67	11 + 13	9	hea 4, head 2, parim 2, kõige parem 1
2.2.7	<i>suur</i> – <i>kõige</i> -üliv.	47	8 + 13	32	suur 1, väga suur 1, suurem 7, suurim 14, kõige suurim 8, kõige suureim 1
2.2.9	<i>okslik</i> – lühike üliv.	5	11 + 13	71	oks 5, okslik 4, oksline 1, okslike 1, okslise 1, okslikkudes 1, väga okslik 1, okslikum 27, okkalisem 1, k. okslikum 3, k. okslikkem 1, k. okslikuim 1, okslikuim 17, okslikeim 5, okslikkem 1, raagus 1

- Ülesanne terviklikult lahendamata 13 õpilasel.

Alljärgnevalt heidame põgusa pilgu KÕ õpilaste lausetüüpide tundmisele ja erisuguste lausete moodustamise oskusele.

1. Sõna hoolas keskvõrdega moodustatav lihtlause

Õigesti moodustatud lauseid 70, neist 3 koondlauseid (nt *Minu õde on targem ja hoolsam*), kõik suhteliselt korrektsed lühilauseid.

Vastamata 19 (neist 13 õpilast jätsid ülesande terviklikult lahendamata)

Vääri 11, nt *Olin hoolas ja sain viie*, *Ema ütles, ole koolis hoolsam*, enamasti aga poolikud laused, nt *Hoolsam õpilane*, *Ei ole hoolsam*.

2. Sõna kõrge lühikese ülivõrdega moodustatav koondlause

Õigesti moodustatud lauseid vaid 9.

Vastamata 52 (neist 13 kogu ülesanne lahendamata)

Vääri 61, neist enamik korrektsed, kuid korduvate lauseliikmeteta lihtlauseid, nt *See on maailma kõrgeim ehitis*, kuid esineb ka 5 laitmatut põim- ja 4 rindlauseid, nt *See on kõrgeim mäetipp, mida ma näinud olen*, *Metsas on palju puid, kuid see kask oli kõrgeim*, nende kõrval küll ka paar põhjendamatut otsekõnet või lauset, mille pole nõutavaga midagi ühist, nt *Ronimine on tegevus, mida loodan ka tulevikus korda saata* (ilmselt on siin õpilase mõte hälbinud ronimisele kõrgetes mägedes).

3. Sõna hea keskvõrdega moodustatav rindlause

Õigesti moodustatud lauseid 9

Vastamata 61 (neist 13 tegemata kogu ülesanne)

Vääri 30, siingi enamik, nimelt 24 lihtlauseid, nt *Nüüd on mu tervis parem kui enne*, paar korrektset põimlauseid, nt *Ta ostis seda, mis on parem, nende kõrval taas paar otsekõnega lauset, nt "Parem, kui eelmine kord" ütles õpetaja*.

4. Sõna suur kõige-ülivõrdega moodustatav põimlause

Õigesti moodustatud lauseid 14

Vastamata 52 (neist 13 tegemata kogu ülesanne)

Vääri 34, taas enamik lihtlauseid, nt *Klassis kõige suurem oli Jaan*, harvemini rindlauseid või sõnajada, mida ei saa õigupoolest lauseks pidada. Paaril juhtumil ilmneb püüd komade panekuga muuta lihtlause põimlauseks, nt *Minu arust, oli kõige suurem, sinu õun* või pakkuda lihtsalt võimalikku pikka lausungit, nt *Kõige suurem võimalus elus hästi hakkama saada, on noores heas palju igasuguseid asju õppida*.

5. Sõna okslik lühikese ülivõrdega moodustatav lihtlause

Õigesti moodustatud lauseid 49 (vrd 1. lause: lihtsama muutevormiga sõna korral oli lihtlause moodustamise tulemused – õigeid 70 – tunduvalt paremad)

Vastamata 39 (neist 13 tegemata kogu ülesanne)

Vääri 12, neist mitu liitlauseid nt *See oli okslikuim puu, mida näinud olen*, *Oks murdus ja selle pärast võeti puu maha*.

Et võrdlusastmed suunasid õpilasi lauseis sageli sidesõna *kui* kasutama, torkas siin tihti silma ülearune koma. Ka üsna lihtsais lauseis oli teisigi õigekirjavigu, nt *eestis*, *mailmas*, *noores heas* jms.

Ülesanne 2.3 oli korrektuuriülesanne, mis nõudis 10 lauses täheortograafiliste vääraduste parandamist. Vigased keelendid polnud paigutatud lauseisse ühtlaselt: mõnes lauses oli 2, mõnes 3, ühes (6.) lauses koguni 4 viga.

KÕ-õpilaste üldkogumi keskmine tulemus oli 51,13% , kevadisel lõpueksamil 66,77, erinevus seega 15,64%. Ülesanne terviklikult tegemata oli vaid 1 õpilasel. Kõige paremini tulid KÕ-õpilased toime 8. lausega, milles tuli parandada kaks ühetaolist viga (*sõutsid, jõutsid > sõudsid, jõudsid, õigeid 76,7%*). Kõige enam vigu oli mõistetavalt 6. lauses, kus oli parandada vaja tervenisti 4 vigast ortogrammi. (*ehki, maijas, ei söönd, rosinasaija*): õigeid vastuseid oli KÕ-õpilastest vaid 29,9% (kevadisel lõpueksamil 54,23, diferents KÕ kahjuks seega 24,33).

Saja KÕ-õpilase töö lähem analüüs lubab osutada enam vigu põhjustanud üksik-ortogrammidele. Kõige sagedamini jäeti viga parandamata või parandati see väärtalt sõnades *peatset* – 60 õpilast, *karusselliga* 60, *asfaldil* 55, *betoonifirma* 53, *aovalges* 49, *ehkki* 49, *müüja* 49, *ei söönud* 42, *mootorrattaga* 41, *haake* 38, *jalakäijad* 37, *homseks* 35, *linlasi* 34, *rongkäik* 32, *maias* 31, *kõige (rohkem)* 31. Sõna *peatset* parandamata jätmise näitab erandreegli tüüpilist prevaleerimist põhireegli üle. Ootuspäraselt on vigaderohkemad ka võõrsõnad (*karusselliga, asfaldil, betoonifirma*) ning õpilastele suhteliselt võõras sõna *aovalgus (agu)*. Mõneti üllatas suur eksimuste hulk *i* ja *j*-i kasutuses (*müüja, jalakäijad*).

Nagu korrektureeriharjutuste puhul tavaline, tingisid eksimusi ka need keelendid, mis töös olid trükitud õigesti, lisaks puhtortograafilistele väärparandustele ka taotised interpunktsiooni- ja kokku- ning lahkukirjutamise parandused. Suur väärparanduste arv algselt õigesti kirjutatud sõnas *pankrotti* viitab ehk taas sellele, kuidas ühe üksikvormi rõhutamine õpetuses (nimetav *pankrot*) võib viia teistlaadsetele eksimustele. Rohked väärparandused viimases lauses kõnelevad ilmselt sellest, et lauset (või üksiksõnu) pole paljud õpilased mõistnud.

Alljärgnevalt esitame kokkuvõtte 100 töö kõigist eksimustest lausekaupa. Testis vigaselt trükitud sõnade õige kirjakuju on siin antud poolpaksult.

1. lause. rongkäik: *ronkkäik* 26, *ronkäik* 6, kokku 32 eksimust

asfaldil: *asfaldil* 50, *asvaldil* 1, *ašfaldil* 1, *asvaltil* 2, *asffaldil* 1 – 55

sammus: *samus* 1

2. lause. müüja: *müüa* 41, *müüia* 2, *müija* 2, *müüija* 3, *müüia* 1 – 49

homseks: *hommseks* 35,

paika: *paikka* 30,

pakkis: *pakis* 3;

õigesse: *õigese* 1

ostu: *ostud* 1

komad: *pakkis ostu, ning* 12; *pani, kaubad* 1;

3. lause. kõige rohkem: *kõike* 31

karusselliga: *karuselliga* 55, *karuseliga* 5 – 60

sõita: *sõitta* 23

koma: *Juhanile, meeldis* 1

4. lause. kärbsed: *kärpsed* 24

linlasi: *linnlasi* 34

lae all: *laeall* 6, *lae-all* 1

komad: *kärbsed, meenutasid* 3

5. lause. betoonifirma: *petoonifirma* 49, *petooni firma* 1, *petonifirma* 1,

petoon firma 1, *betooni firma* 1 - 53

peatset: *peadset* – 59, *peadselt* 1 - 60
pankrotti: *pankroti* 22, *pankrotti* 1, *pangroti* 1, *bankrotti* 1 - 25
6. lause. ehkki: *ehki* 48, *ehkgi* 1 - 49
maias: *maijas* 22, *maias* 2, *majjas* 5, *majas* 1, *naljas* 1 - 31
ei söönud: *ei söönd* 42,
rosinasaia: *rosinasaija* 19, *rosinasajja* 3, *rosinasaja* 1, *rosinasaiia* 2 - 25
poiss: *pois* 1
7. lause. mootorrattaga: *mootorattaga* 35, *mootorataga* 6 - 41
sõita: *sõitta* 21
8. lause. sõudsid: *sõutsid* 14, *sõitsid* 1 - 15
jõudsid: *jõudsid* 15
komad: *kiiresti*, *ning* 1
9. lause. peavad: *piavad* 11, *piavat* 1 – 12
jalakäijad: *jalakäiad* 36, *jalakäjad* 1 – 37
helkurit: *elkurit* 12
pimedal ajal: *pimedalajal* 2
10. lause. aovalges: *haovalges* 49
haake: *aake* 37, *auke* 1 – 38
aasu: *haasu* 7, *haase* 1, *asu* 2, *Aasu* 1, *aasa* 2, *aase* 4, *aasi* 3 - 20

Lühendite tundmise ülesanne (2.4) oli lahendatud niihästi kevadisel eksamil kui ka kutseõppeasutustes korraldatud katseis parimini (õigeid vastuseid kevadisel eksamil 87,36, KÕs 83,27%); ka diferents KÕ-õpilaste kahjuks oli väikesim, nimelt 4,09%. Terviklikult lahendamata oli see ülesanne vaid ühes analüüsitud töös. Tulemused võinuks ilmselt veelgi paremad olla, kui lühendeid poleks antud ebaloomulikus kontekstis (lühendite *ajal.*, *kd*, *rmtk*, *v.a* kasutus töö tekstis erineb suuresti tavapärasest; üksiseisvana, seega ka tekstist väljakirjutatuna tuleks lugeda näiteks pakutavad vasted *ajal.* = *ajalooline* ja *v.a* = *välja arvatud* õigeks.

TABEL 22. Lühendite tundmine

Üles.	Lühend	Õigeid üldkogu- mis %	Analüüsitud töödes (n=100)		
			Vast-ta arv	Vääri arv	Väärleid lahendeid
2.4.1	kod- nim	78,3	4	15	kodaniku nimetus 3, kodune nimi 5, kodunimi 3, kodune nime <i>du</i> s 1, kodakontsus 1, A. H. Tammsaare 1
2.4.2	khk	92,6	7	2	keskhaigla 1, keskus 1
2.4.3	gümn	96,3	2	–	–
2.4.4	TÜ	87,1	5	4	Tehnika Ülikoolis 2, teete <i>e</i> üüs 1
2.4.5	ajal.	78,6	8	2	ajaloos 1, talvisel ajal 1
2.4.6	jm	89,6	1	3	ja mõned 2, ja palju muud 1,
2.4.7	kd	62,1	24	18	koodeks 2, katkend 11, kad <i>k</i> end 3, kord 2
2.4.8	nt	87,6	5	1	näitlejate 1
2.4.9	rmtk	87,9	6	1	raamatutrukki 1
2.4.10	v.a	69,9	11	23	välja arvatud 6, vana aja 4, vanim 2, väga armastatud 3, arukas, vaba aja, arvestatud, vajalik, tuntud, vanade ajaraamatute, vähearmastatud ä 1

Sellegi ülesande täitmisel esines kutseõppeasutuste õpilastel õigekirjavigu: *jaa muu, raamatugogu, gümnaasjum, tartu ülikool, vägaaustatud* jt. Täiesti mõttetu, ülesandest vääriti arusaamist näitavaid vastuseid oli vaid üksikuid (nt *A. H. Tammsaare, "Kõrboja peremees", vanade ajaraamatute*).

2.5, viimane testiülesanne, kontrollis õpilaste sõnavaratundmist, täpsemini oskust leida sünonüüme, kuid eeldas ka mõiste *lihtverb* tundmist-teadmist. Tulemused sõnuti olid üsna lähedased: nii eksamil kui ka KÕ-õpilastel oli lihtsaim leida ühesõnalist sünonüümi väljendile *pani tähele* (tabel 23).

TABEL 23. Tulemused ühendverbidelasendamisel sünonüümidega

Ala- ülesanne	Sisu (asendatav ühendverb)	Õigete vastuste %		Diferents
		KÕ	E	
2.5.1	kokku arvata	62,9	75,71	12,81
2.5.2	tegi järele	61,2	78,38	17,18
2.5.3	pani tähele	71,4	85,09	13,69
2.5.4	läks korda	67,6	83,07	15,47
2.5.5	tempe teha	60,5	79,21	18,71

Analüüsitud tööde hulgas oli neli niisugust, kus ülesanne oli terviklikult lahendamata jäetud. On ka küllaltki iseloomulik, et asendatava väljendi sünonüümina pakutakse mõnd muud sõnaühendit.

Kõige enam sünonüümseid lihtverbe leidsid õpilased väljendverbile *tempe teha*, mis peegeldab noorte sõnarikkust neile hästi tuttavas valdkonnas. Sisult sobib siin enamik sõnaühendilistest ja nimisõnalistestki asendustest, mis väärvastuste hulka on arvestatud vaid seetõttu, et pole tegemist nõutud lihtverbiga. Asendussõnade seast leiame selliseidki, mida ÕS ei paku, nt *tembutseda*; samas on tuletamistuhinas liiale mindud ja pakutud tuletisi, mille tähendus peaks olema teistsugune, nt *vallatseda* ja *ulatleda* (lähemalt tabel 24).

Tööde erisugust hindamist on tinginud ülesande töökäsu ja hindamisjuhendi lahknevus: õpilastele antav töökäsk ei nõua lause kirjutamist, vaid üksnes ühendverbi **asendamist** lausesse sobiva liitverbiga, kusjuures iga õige otsustus (mitte õigesti kirjutatud lausel!) annab punkti; hindamisjuhend nõuab aga, et keelevigade esinemuse korral õpilase kirjutatud lauses (ja ilmselt siis ka lause puudumisel) arvestataks selle eest vaid 0,5 punkti. Kui kõik koolid oleksid parandamisel lähtunud hindamisjuhendist, oleks keskmine üldtulemus olnud usutavasti mõnevõrra madalam. KÕ-töodes lausenäited sageli puuduvad; rohkesti on ka struktuurilt sobimatuid lauseid. Lahtine on küsimus, kuidas hinnata siis, kui lause on kõigiti korrektne, aga ühendverb on asendatud teise sõnaühendiga. (Näiteid 1. lause erisugusest hindamisest: *liita* 1p, *Õpetaja käskis Imelikul arvud kokku liita* 1 p, *Õpetaja käskis imelikul arvud rehkendada* 0,5 p, *Õpetaja käskis, Imelikul arvud liita* 0,5 p, *Õpetaja käskis imelikul arvud liita* 0 p, *Õpetaja käskis Imelikul arvud kokku arvutada* 0 p.).

TABEL 24. Ühend- ja väljendverbide asendamine lihtverbidega KÕ töödes

Väljend	Vastamata	Asendamine sobiv		Asendused sobimatud		
		arv	näiteid	arv	mitmesõnalised	sisult
kokku arvata	4	57	liita 57	39	kokku liita 10, k. arvutada 14, k. rehkendada 1, ära arvutada 1, ülesanded lahendada 1	rehkendada 4, arvutada 5, korrutada 1, leida 1, arvud 1
tegi järele	19	51	jäljendas 22, ahvis 13, matkis 12, kopeeris 1, imiteeris 1, barodeeris 1, mängis (J-Jürit) 1	30	tegi, tehes järgi 9, ahvis järgi 7, ahvis kaasa 1, matkis järgi 1, mängis järgi 1, mängis kaasa 1, oskas teha 1, oskas järgida 1, järele tehtud 1	vallatseda 1, annulleeris 1, märkas 1, jõudis 1, järgis 1, tegi(gi) 2
pani tähele	14	73	märkas 57, nägi 12, täheldas 4	13	pani tähele 4, sai aru 2, oli näha 1, nägi vilksamisi 1, äratas huvi 1	tähendas 2, tegi 1, paneb 1,
läks korda	19	65	õnnestus 62, suutis 1, aitas 2	16	läks, läheb päästa 2, tuli välja 2, oli südamel 1, tundis huvi 1, pandes tähele 1, läks(ki) korda 2	tahtis 2, päästis, päästa 3, tahtis 1, käis 1
tempe teha	8	66	tembutada 35, lollitada 11, vigurdada 10, vembutada 6, naljatada 2, temputseda 1, veiderdada 1	26	teha lollusi 4, ...vigu-reid 2, ...pahandust 3, ...koerusi 1, ...tempe 3, ...nalja 1; vempe visata 1	(armastas) krutskeid 2, vempe 1, vigu-reid 2, tempe 1, rumalusi 1, pahandust 1; kimputada 1, vallatseda 1, ulatleda 1

Järeldusi

- 2003. a sügisel kutseõppeasutustesse õppima asunud õpilased on emakeele-taseme poolest väga heterogeensed. Suure osa õpilaste oskused jäävad maha niihästi gümnaasiumis õppivate kaaslaste tasemest kui ka riiklikus õppekavas fikseeritud põhikooli lõpetajale esitatavaist nõuetest.
- Pilootkatse põhjal võime kutseharidusõppeasutuste õpilaste emakeeleoskuse kohta märkida järgmist..

- Lugemisülesandeis tuli ilmsiks süvenematus ja pealiskaudsus; kergemini haaratava materjali osas eksivad siiski enamasti vaid nõrgemad õpilased. Kujundiline tekst ei ole raske, kui seal pole raskeid sõnu ja tundmata mõisteid (aforismide lahtimõtestamine). Mõisteid (*mõistatus*) tunneb enamik õpilasi siiski paremini, kui neid defineerida oskab.
 - Enam silmaringi piiratust kui otseselt õppekavas nõutavate teadmiste puudulikkust näitavad väga halvasti vastatud kultuurilugu puudutavad küsimused (Eros, Dionysos, draama tekkimine, Moosese raamatu kuuluvus Piiblis). Tuleb küll tähendada, et ses osas on põhikooli kevadiste eksamitulemuste põhjal nõrgad ka teised noored.
 - Rohkesti teevad õpilased õigekirjavigu, eksides sealjuures ka väga lihtsate, juba II kooliastmes õpitud täheortograafia reeglite vastu.
 - Nõrgalt tuntakse keelemõistestikku.; praktilisi keeleülesandeid lahendatakse paremini, kui mõistetundmine seda eeldab (põimlausete koostamine, ühendverbide asendus).
 - Suhteliselt hea on sõna- ja muistse nimevara tundmine.
 - Suurimad on puudujäägid tekstiloomes: ühtviisi valmistab raskusi nii mõtete leidmine vastavalt pealkirjale (teemale), teksti ülesehitus kui ka sõnastus. Väljenduslik mannetus ilmneb mitte üksi kirjandeis; vaid ka mõistemääratlustes, paljudel õpilastel juba ka lausemoodustuses.
- Ehkki kutseõppeasutustes korraldatud töö tulemused on üldhariduslikes gümnaasiumides õppivate õpilaste omadest tunduvalt madalamad, osutab vigade analüüs, et paljudel juhtudel pole tegemist niivõrd võimetusega kui huvi ja motivatsiooni puudumisest tingitud õppimatuse ning siit tulenevate puudujääkidega. Üks põhiprobleeme näibki olevat, kuidas luua kutseõppeasutustes motivatsiooni üldhariduslike ainete õppimiseks.
 - Kutseõppeasutused vajavad üldainetes, arvestades väiksemat tundide arvu, spetsiaalselt neile koostatud ja õpilasi huvitavat õpivara, kus oleks ehk vähem teooriat ja fakte, kuid mis pakuks kõige olulisemaid praktilisi oskusi. Et aega ja õpilaste tase väga erisugune, on väga oluline kõigi õpilaste hea varustatus töövihikute, töölehtede, mitmesuguse jaotvara jts õppevahenditega, mis võimaldaksid ratsionaalset töökorraldust, sealhulgas õpetuse individualiseerimist.
 - Katse osutas, et kutseharidust omandavate õpilaste teadmised ja oskused üldaineis nõuavad ka edaspidi jälgimist ja selle tulemustele vastavalt õpetatava sisu kindlaksmääramist ning eesmärgiks oleva taseme fikseerimist niihästi kutsekeskhariduse kui ka tavalise, üksnes kutsetunnistust andvate õppeasutuste tarvis. Puudujääkide ülevaatlikustamine võimaldaks ka kutseõppeasutustele määratud õpivara koostajail pöörata tähelepanu kõige vajalikumale.

- Ilmselt nõuaks kutseõppeasutuste õpilaste emakeeletaseme diagnoosimine spetsiaalse, põhikooli lõpueksamist ehk erineva, just kutsehariduse vajadusi ja eesmäärke silmas pidava tasemetöö koostamist. See peaks hõlmama õigekeelsuse põhiküsimuste testimise kõrval ülesandeid, mis näitaks õpilaste vaba keelekasutuse taset, samuti mõtlemise loogilisust, tähelepanu, erisuguse teksti mõistmist, olulise võõrsõnavara tundmist. Loobuda tuleks eruditsiooni ja suhteliselt erandlike veaohlike keelendite tundmist jms kontrollivaist ülesandest. Parema ülevaatlikkuse huvides võiks olla ülesanded hinnatavad nii, et eri piirkonnad oleksid ka kvantitatiivselt võrreldavad.
- Ilmselt jääb kui tahes hea õppekorraldusega kutseõppeasutustesse hulk noori, kes ei huvitu õigupoolest mitte millestki peale kitsa(st) kutseoskus(t)e või pole suuteline põhikoolikursusigi rahuldaval tasemel omandama. Õpilastel, kelle tulemused teadmiste diagnoosimisel üldaineis jäävad alla 20%, peaks olema võimalus õppida kutsekeskharidust taotlevaist noortest eraldi, üksnes lihtelukutset andvais õpperühmades. Kuid ka neis õpperühmades õppijad vajavad teatavat, kõige olulisemaid teadmisi kordavat või pakkuvat eesti keele kursust (ortograafia, tarbekirjad, peamised suhtlussituatsioonid jms).
- Eri probleem seostub nende kutseõppeasutustes õppivate noortega, kelle emakeel pole eesti keel. Ei ole põhjust arvata, et nende arv tulevikus kahaneks. Ilmselt peaks kutsehariduse edaspidiseid perspektiive vaagides olema võimalik neile noortele kavandada eesti keele jätkuvat õpetamist-õppimist, olenemata sellest, kas nad on lõpetanud eesti või vene (või mõne muu) õppekeele põhikooli. Mõistetavalt on selleks vaja ka vastavat õpivara.
- Ilmselt tuleks leida senisest enam võimalusi kutseõppeasutustes õppivates noortes huvi õhutamiseks niihästi emakeele kui ka muu üldarendava ainestiku vastu, nt korraldada spetsiaalselt kutseõppeasutuste õpilastele emakeele- ja õpioskuste võistlusi, viktoriine jm. Peale otsehuvi, mis niisugune tegevus vähemalt osas kutset omandavates noortes tingiks, näitaks see, et kutseharidusest ja seda omandavatest noortest peetakse samavõrd lugu kui gümnaasiumiõpilastest, ja küllap siis ajapikku paraneb ka suhtumine kutseõppesse üldse.

Korrektset emakeelt läheb vaja igal inimesel, olenemata kutsealasest tegevusest, kõikjal. Hea keelekasutus loob tugeva aluse ka kõigele muule – õpinguile, tööedule, osavõtule ühiskondlikust elust, kultuuritarbimisele, kaasinimestega suhtlemisele üldse. Neile, kes soovivad oma erialal edasi õppida kõrgkoolis, ei tohiks takistuseks saada kesine eesti keele oskus. Ja unustada ei tohiks sedagi, et hea emakeele õppimine ja õpetamine on osa rahvuskasvatusest.

LISAD

LISA 1. Kutseõppeasutuste õpilaste tööde keskmised tulemused võrrelduna 2003. a kevadise põhikooli lõpueksami tulemustega: ülesannete paremusjärjestus

Ala- ülesanne	Sisu	Õigete kutsekoolides	vastuste % eksamil	Diferents
2.4.3	lühend <i>gümn</i>	96,3	99,01	2,71
2.4.2	lühend <i>khk</i>	92,6	93,82	1,22
1.1.6	lug: rosinat imemine	91,0	96,34	5,34
2.4.6	lühend <i>jm</i>	89,6	94,58	4,98
2.4.9	lühend <i>rmtk</i>	87,9	91,38	3,48
2.4.8	lühend <i>nt</i>	87,6	93,90	6,30
2.4.4	lühend TÕ	87,1	87,95	0,85
1.2.8	Dietrichi ellujätmine	84,1	93,21	9,11
1.1.7	aforismi mõtestamine	81,2	90,62	9,42
2.4.5	lühend <i>ajal</i>	78,6	86,12	7,42
2.4.1	lühend <i>kod.nimi</i>	78,3	87,41	9,11
2.3.8	ort. <i>sõutsid-jõutsid</i>	76,7	90,85	14,15
1.2.1	Jakobs. toetus ajaraamatuile	72,9	87,41	14,51
1.2.6	Lindanisa, Viliende	71,6	66,29	-5,31
2.5.3	<i>pani tähele</i> sünonüüm	71,4	85,09	13,69
1.1.1	lolle nimet. <i>abderiitideks</i>	70,2	80,55	10,35
2.4.10	lühend <i>v.a</i>	60,9	82,46	21,56
2.2.1	<i>hoolas</i> keskvõrre	69,0	79,44	10,44
2.2.5	<i>hea</i> keskvõrre	68,4	82,49	14,09
2.5.4	<i>läks korda</i> sünonüüm	67,6	83,07	15,47
1.1.10	kirjutada kaks mõistatust	66,5	80,02	13,52
2.3.9	ort.pimetal, piavad, elkurit ...	64,9	80,32	25,42
2.5.1	<i>kokku arvata</i> sünonüüm	62,9	75,71	12,81
2.3.7	ort. <i>mootorattaga sõitta</i>	62,9	81,96	19,06
1.1.4	A. oli muusikaõpetaja	62,7	76,05	13,35
2.4.7	lühend <i>kd</i>	62,1	56,98	-5,12
2.5.2	<i>tegi järele</i> sünonüüm	61,2	78,38	17,18
2.5.5	<i>tempe teha</i> sünonüüm	60,5	79,21	18,71
2.2.2	lihtlause moodustamine	60,0	81,96	21,96
1.2.9	Läti Henriku kroonika 13. saj	58,8	70,02	11,2
1.2.7	Eesti kolm ajajärku	58,6	69,91	11,31
2.3.4	ort. kärpsed, linnlasi	58,4	76,85	18,45
2.3.1	ort. ronkkäik, asfartil	56,9	66,40	9,50
2.2.7	<i>suur kõige</i> -ülivõrre	56,6	73,87	17,27
1.2.4	ajaraamat = kroonika	54,9	67,89	12,99
2.2.3	<i>kõrge</i> lühike ülivõrre	52,7	74,37	21,67
1.1.2	tegelane Anakreon Jooniast	52,5	59,76	7,26
1.2.5	kohtumine augustis Rangolas	52,2	64,3	12,1
2.1.3	kirjandi sõnavara ja stiil	49,1	69,46	20,36
2.1.4	kirjandi ülesehitus	48,8	80,27	31,47

2.1.2	kirjandi õigekiri	48,7	73,93	25,23
1.2.2	moto allikas	46,5	64,84	18,34
1.1.8	tekstist leitud mõistatus	44,3	53,78	9,48
2.3.3	ort. <i>kõike, karuselliga, sõitta</i>	43,3	58,16	14,86
2.3.2	ort. ... <i>hommseks, paikka</i>	37,9	58,73	20,83
2.3.10	ort. haovalgus, aake	36,8	52,82	16,02
2.3.5	ort. petoon, peadset	36,7	47,33	10,62
2.1.1	kirjandi sisu	36,3	66,12	29,82
2.2.10	lihtlause moodustamine	30,7	62,05	31,35
2.3.6	ort. <i>ehki, maijas, söönd, saija</i>	29,9	54,23	24,33
1.2.3	mõiste <i>kõne</i> määratlemine	29,2	52,48	23,26
1.1.9	mõiste <i>mõistatus</i> selgitamine	28,1	52,56	24,16
1.1.3	Dionysus, seot. kirjandusliik	21,5	21,05	0,45
1.1.5	laulude sisu (<Erose ülistus.)	15,3	33,3	18,0
2.2.8	põimlause moodustamine	13,8	45,39	31,59
2.2.6	rindlause moodustamine	9,5	30,36	20,86
2.2.4	koondlause moodustamine	9,4	30,85	21,45
2.2.9	<i>okslük</i> lühike ülivõrre	4,9	18,50	13,6

LISA 9. Põhikooli lõpueksami tulemused 2003. a kevadel: ülesannete paremusjärjestus

Ala-ülesanne	Sisu	Õigete vastuste % eksamil
2.4.3	lühend <i>gümn</i>	99,01
1.1.6	lug: rosinate imemine	96,34
2.4.6	lühend <i>jm</i>	94,58
2.4.8	lühend <i>nt</i>	93,90
2.4.2	lühend <i>khk</i>	93,82
1.2.8	Dietrichi ellujätmine	93,21
2.4.9	lühend <i>rmtk</i>	91,38
2.3.8	ort. <i>sõutsid-jõutsid</i>	90,85
1.1.7	aforismi mõtestamine	90,62
2.4.4	lühend TÜ	87,95
2.4.1	lühend <i>kod.nimi</i>	87,41
1.2.1	Jakobs. toetus ajaraamatuile	87,41
2.4.5	lühend <i>ajal</i>	86,12
2.5.3	<i>pani tähele</i> sünonüüm	85,09
2.5.4	<i>läks korda</i> sünonüüm	83,07
2.2.5	<i>hea</i> keskvoorre	82,49
2.4.10	lühend <i>v.a</i>	82,46
2.3.7	ort. <i>mootorattaga sõitta</i>	81,96
2.2.2	lihtlause moodustamine	81,96
1.1.1	lolle nimet. <i>abderiitideks</i>	80,55
2.3.9	ort. <i>pimetal, piavad, elkurit ...</i>	80,32
2.1.4	kirjandi ülesehitus	80,27

1.1.10	kirjutada kaks mõistatust	80,02
2.2.1	<i>hoolas</i> keskvõrre	79,44
2.5.5	<i>tempe teha</i> sünonüüm	79,21
2.5.2	<i>tegi järele</i> sünonüüm	78,38
2.3.4	ort. kärpsed , linnlasi	76,85
1.1.4	A. oli muusikaõpetaja	76,05
2.5.1	<i>kokku arvata</i> sünonüüm	75,71
2.2.3	<i>kõrge</i> lühike ülivõrre	74,37
2.1.2	kirjandi õigekiri	73,93
2.2.7	<i>suur kõige</i> -ülivõrre	73,87
1.2.9	Läti Henriku kroonika 13. saj	70,02
1.2.7	Eesti kolm ajajärku	69,91
2.1.3	kirjandi sõnavara ja stiil	69,46
1.2.4	ajaraamat = kroonika	67,89
2.3.1	ort. ronkkäik , asfartil	66,40
1.2.6	Lindanisa, Viliende	66,29
2.1.1	kirjandi sisu	66,12
1.2.2	moto allikas	64,84
1.2.5	kohtumine augustis Rangolas	64,3
2.2.10	lihtlause moodustamine	62,05
1.1.2	tegelane Anakreon Jooniast	59,76
2.3.2	ort. ... <i>hommseks, paikka</i>	58,73
2.3.3	ort. <i>kõike, karuselliga, sõitta</i>	58,16
2.4.7	lühend <i>kd</i>	56,98
2.3.6	ort. <i>ehki, maijas, sõõnd, saija</i>	54,23
1.1.8	tekstist leitud mõistatus	53,78
2.3.10	ort. haovalgus , aake	52,82
1.2.3	mõiste <i>kõne</i> määratlemine	52,48
1.1.9	mõiste <i>mõistatus</i> selgitamine	52,56
2.3.5	ort. petoon , peadset	47,33
2.2.8	põimlause moodustamine	45,39
1.1.5	laulude sisu (<Erose ülistus.)	33,3
2.2.6	rindlause moodustamine	30,36
2.2.4	koondlause moodustamine	30,85
1.1.3	Dionysus, seot. kirjandusliik	21,05
2.2.9	<i>okslük</i> lühike ülivõrre	18,50